
Kontrollanter från Radiotjänst i Kiruna AB gjorde ett besök vid ett s.k. särskilt boende. Fråga om personal har kunnat lämna ut uppgifter till kontrollanterna om vilka av de boende som hade TV

I en anmälan till JO aktualiserades en fråga som rörde en avgiftskontroll som hade utförts av kontrollanter från Radiotjänst i Kiruna AB (Radiotjänst) hos boende på Västerviks servicehus i Östersunds kommun den 3 december 2003.

Under JO:s tillsyn står statliga och kommunala myndigheter samt tjänstemän och andra befattningshavare vid dessa myndigheter. I övrigt omfattar tillsynen den som innehar en tjänst eller ett uppdrag som innefattar myndighetsutövning när det gäller denna verksamhet. Radiotjänst är inte en myndighet. Den avgiftskontroll som utförs utan utnyttjande av s.k. särskilt pejlinstrument har inte ansetts utgöra myndighetsutövning. JO Nils-Olof Berggren beslutade därför att inte ta upp anmälan till prövning.

Enligt uppgift i ärendet hade personal vid Västerviks servicehus bistått Radiotjänst med upplysningar om vilka boende som hade TV. Detta skall ha gällt även boende på avdelningarna för ”dementa”. Västerviks servicehus är ett särskilt boende inom äldreomsorgen i Östersunds kommun. Kommunens vård- och omsorgsnämnd är ansvarig för boendet.

JO beslutade att på eget initiativ utreda huruvida det förelegat förutsättningar för personal vid servicehuset att lämna ut uppgifter om de boendes TV-innehav till kontrollanterna.

Utredning och yttrande inhämtades från Vård- och omsorgsnämnden i Östersunds kommun beträffande personalens eventuella medverkan när Radiotjänst utförde avgiftskontrollen på det särskilda boendet Västervik. I remissen angavs att nämndens yttrande särskilt skulle belysa huruvida personalen vid boendet hade kunnat lämna ut uppgifter om de boende till avgiftskontrollanterna och förutsättningarna för personalen att på annat sätt medverka vid avgiftskontrollen. För JO:s del kunde nämndens utredning inriktas på en redogörelse för händelsen som sådan och behövde inte avse hur någon enskild anställd vid det särskilda boendet hade agerat vid det aktuella tillfället.

Nämnden överlämnade som sitt remissvar ett yttrande undertecknat av ordföranden AA och förvaltningschefen BB. Av yttrandet framgick bl.a. följande.

/---/

Vård- och omsorgsförvaltningen har begärt in skriftlig redovisning från enheten Västervik omkring händelsen.

Enhets redogörelse av händelsen:

Onsdagen den 3 december 2003 anlände två kontrollanter från Radiotjänst till Västerviks Servicehus för kontroll avseende innehav av TV (avgiftskontroll). Besöket var oanmält. Kontrollanterna legitimerade sig och informerade om sitt ärende samt förklarade att rutinen för kontrollen var att servicehusets personal skulle biträda vid kontrollen, dvs. att lämna uppgift om vilka som hade TV. Kontrollanterna upplyste inte om att avdelning hänförlig till "vårdanstalt eller inrättning av liknande slag" var undantagen kontrollen, vilket ledde till att Västerviks tre avdelningar, som är att hänföra till ifrågavarande inrättning, felaktigt kontrollerades.

Kännedom om bestämmelsen ifråga saknades hos såväl personalen som områdeschef. Kort tid efter kontrollbesöket uppdagades dock detta, varför områdeschefen den 16 december kontaktade Radiotjänst i Kiruna och förklarade det hela. Samma dag skickades också en skrivelse till Radiotjänst där misstaget återigen förklarades. Samtidigt lämnades infordrad uppgift på berörda personer genom att återsända Radiotjänsts kontrollkort "Anmälan om TV-innehav". Begärde samtidigt en skyndsam handläggning för att berörda personer ej skulle få faktura på TV-avgift. Radiotjänst har därefter i skrivelse per den 30 januari meddelat att TV-avgiften avskrivits för boende inom de aktuella avdelningarna och att personerna avförts som TV-avgiftsbetalare. Samma dag, dvs. den 16 december, träffade undertecknad också kommunens jurist CC för att diskutera ärendet. CC tog då telefonkontakt med Radiotjänst varefter han dagen efter skickade ett e-postmeddelande till Radiotjänst för ett klarläggande i ett antal frågor. Svaret från Radiotjänst bekräftade besöket samt förklarade anledningen till valt arbetssätt, nämligen "att i möjligaste mån inte oroa de boende i onödan". Med anledning av det inträffade har undertecknad anmält frågan om kontroll av TV-innehav vid äldreboenden till vård- och omsorgsförvaltningens ledningsgrupp för behandling avseende rutiner etc. inför kommande kontroller. För att inte föregripa den diskussionen belyses ej heller frågan om "förutsättningarna för personalen att på annat sätt medverka vid avgiftskontrollen".

Vård- och omsorgsnämndens kommentar

Västervik är ett särskilt boende med 66 boende. Det är ett blandat boende för personer med olika behov av vård och omsorg.

Reglerna för vilka boendeformer som kan betecknas som "vårdanstalt eller inrättning av liknande slag" är inte tydliga. Västervik är ett särskilt boende som är uppblandat och det finns boende med olika individuella omständigheter och olika behov av vård och omsorg. Det är mycket svårt för personal utan rådrom att avgöra huruvida de skall medverka eller ej.

Radiotjänst använder ett arbetssätt där kontrollanter kommer oanmälda. De har inte i förväg hört av sig till ansvarig för den särskilda boendeformen. Radiotjänst ställer personal på plats inför ett avgörande vilka boende som betalar TV-licens eller inte. Radiotjänst bör även ha etiska regler för kontrollanter och hur de skall följas.

Händelsen har bidragit till att vård- och omsorgsförvaltningen nu utarbetar rutiner för en beredskap i framtiden, inte bara vid besök av kontrollanter från Radiotjänst utan i andra liknande situationer. Det gäller för hela verksamheten inte bara inom särskilda boendeformer enligt SoL utan även LSS-verksamheten. Besöket av kontrollanter föranleder samråd med överförmyndaren i vissa fall särskilt då det gäller boende med förvaltare i stället för gode män.

Sammanfattningsvis är det nämndens bedömning att personal var oförberedda, kontrollanterna hörde inte av sig innan besöket och personal ställdes inför ett avgörande ”utan att ha något rådrum”. Det har visat att personalen har svåra överväganden att göra och föranlett nämnden att tillskapa rutiner för en beredskap i liknande situationer i framtiden.

I ett beslut den 27 juni 2005 anförde *JO André* följande.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Med socialtjänst förstås enligt tredje stycket bl.a. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Av utredningen framgår att personal vid det särskilda boendet lämnade uppgift till kontrollanterna om vilka av de boende som hade TV. Uppgift om huruvida en boende vid ett särskilt boende har TV eller inte utgör en uppgift som avser den enskildes personliga förhållanden och omfattas således av sekretess enligt ovan nämnda bestämmelse. Det har inte stått klart att uppgiften har kunnat röjas utan att de boende har lidit men. Något samtycke från de berörda enskilda om att lämna ut uppgifterna har inte heller förelegat. Genom att lämna ut uppgifterna har personal vid det särskilda boendet således åsidosatt den sekretess de har haft att iakttaga.

Att röja en uppgift som omfattas av sekretess enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen kan medföra ansvar för brott mot tystnadsplikten. Omständigheterna i förevarande fall är sådana att jag inte har funnit skäl att gå vidare i saken. Jag vill emellertid framhålla att det inträffade inte är godtagbart.

Jag noterar att vård- och omsorgsförvaltningen med anledning av det inträffade har utarbetat rutiner för en beredskap vid liknande situationer i framtiden, bl.a. för att undvika att personalen försätts i en svårbedömd situation. Det kan tilläggas att det i betänkandet Radio och TV i allmänhetens tjänst – Finansiering och skatter, SOU 2005:2, har lagts fram förslag som torde innebära att antalet avgiftskontroller vid särskilda boenden kan komma att öka.